

20.150

329.14

h-24

15 JAN 2010

ՀԱՄԱՎԱՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

05 FEB 2007

№ 1

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԲ

ԹԻԻՐՔԱՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

(ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ՀԱՅ ՍԱՀՄ. ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵԴՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ)

ԿԻՆԸ 50 ԿՈՂ.

329.14
Հ-24

Ք Ի Ց Լ Ի Ս
Տպարան «ԷՊՕԽԱ»
1917

Հ. Ս. Ռ. Կուսակցութիւնը կազմուած է օսմ. սահմանա-
դրութեան վերահաստատումէն յետոյ, 1908 ին, նախկին Արմե-
նական և վերակազմաւ Հնչակեան («Ազգ» եան հաստուած)
կուսակցութիւններու և այլ պաղպաղակից տարբերութիւ-
թեամբ, նպատակ ունենալով օրինական միջոցներով ձեռք բերել
թիւրքաւոյերու համար ազգային լայն իրաւունքներ օսմ. տե-

առաջին մէջ. բայց այժմ, երբ առնական գաղանային բարբարոսութիւնները եկան ազատացանելու որ յիմարութիւն է թիւրք տիրապետութեան առկա հայկական ազգային բարգաւաճում կամ պարզ ազահով գոյութիւն սպասել, առնականութիւնը կը պահէ իր նպատակի էական մասը—թիւրքահայութեան քաղաքական, տնտեսական, բարոյական վերականգնումը, առանց պայն կապելու օսմ. պետութեան հետ:

ԻՆՉ Է ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ռամկավարութիւնը (Դեմոկրատիա. démocratie) կը նշանակէ ժողովուրդի գերիշխանութիւնը: Մի քաղաքական սկզբունք է այդ, որու համաձայն՝ ժողովուրդի մը համար չկայ ուրիշ աւելի բարձր հեղինակութիւն՝ քան նոյն այդ ժողովուրդի կամքը: Այս սկզբունքովը չէ որ կառավարուած է աշխարհը ամեն տեղ և ամեն ժամանակ: Երկար դարերու ընթացքին ժողովուրդները կառավարուած են ազնուապետական և միապետական սխառմով որ ամբողջ ժողովուրդը կենթարկէր մէկ կամ մի քանի անհատներու բացարձակ և անսահման տիրապետութեան: Միապետը կամ ազնուականը կը համարուէին Աստուծոյ ներկայացուցիչը երկրի վրայ, և անոնց հրամանները նուիրական և անառարկելի էին բոլորի համար: Ժողովուրդի կամքը ոչ մի նշանակութիւն չուներ: Երկար դարեր ժողովուրդները կրեցին այդ մեծ ու փոքր բռնակալներու լուծը, մինչև որ հեղինակութիւնը, անանկալի և բարոյապէս, ըմբոստացան միապետներու գէժ և պահանջեցին որ ժողովուրդը ինքը լինի ինքզինքը կառավարողը և ոչ թէ ենթարկուի իրմէ անկախ մէկ կամ մի քանի անհատներու քմահաճոյքին: Երկարատե և ծանր կռուով, արիւնի գետերով, ժողովուրդները յաջողեցան իրենց բռնակալներէն զրուել իշխանութիւնը, աւելի կամ նուազ լիակատար ձևով: Անկառար ձևը հզու սահմանադրական-միապետութիւնները, որոցմով իշխանութիւնը չի պատկանիր ամբողջութեամբ միապետին և ոչ ժողովուրդին, այլ բաժնուած է անոնց և իւրաքանչիւր կողմի իրաւունքներու և պարտականութիւնների տեւաճը որոշուած է մի պետական պայմանագրութեամբ որ կը կոչուի Սահմանադրական Օրէնք: Իսկ աւելի լիակատար ձևը հանրապետութիւնը, որով բոլորովին ջնջուեցաւ միապետի և

առհասարակ ժողովուրդէն չընտրուած մարդոց իշխանութիւնը և ժողովուրդը ինքը դարձաւ իր միակ կառավարիչը: Ինքզինք կառավարելու համար ժողովուրդը ստեղծեց իր ազգային խորհրդարանը, բարլամէնթ, որ կազմուած է բոլոր քաղաքացիներէն ընտրուած երեսփոխաններէ, և կը կազմէ ամենաբարձր հեղինակութիւնը բովանդակ ազգին մէջ, որ կուտայ բոլորի համար պարտադիր օրէնքներ ու որոշումներ և զանոնք գործադրել կուտայ իրմէ ընտրուած և իրեն ենթարկուող մի նախարարական մարմին մեջոցով: Այս կերպով վերացուեցաւ իշխանութեան գերբնական, աստուածային հանգամանքը և ժողովուրդները տէր դարձան իրենց ճակատագրին, ազատուեցան իրենց ստրկական դժբախտութենէն, ճանչցուեցաւ բոլոր մարդոց հաւասարութիւնը օրէնքի առաջ և մարդիկ ազատ համարուեցան ընկու ինչ որ հաճուի իրենց, պայմանով միայն որ այդ արարքները չվնասէին ուրիշներու շահերուն կամ ազատութեան:

Մարդկութեան համար նոր դարադուլ էր սա, ազատութեան և ինքնիշխանութեան դարադուլ:

Ռամկավարութիւնը այդ սկզբունքի արտայայտութիւնն է: Նա կը պահանջէ որ որեւիցէ երկրի մէջ, պետական ամենաբարձր իշխանութիւնէն սկսած մինչև ամենայնոքին գիւղական կամ թաղական իշխանութիւնը, ստանձնեն միայն ժողովուրդի քուէով ընտրուածները: Նա կը պահանջէ որ բոլոր չափահաս քաղաքացիներու քուէն լինի վերին հեղինակութիւնը հասարակական բոլոր խնդիրներու կարգադրութեան մէջ: Ռամկավարութեան քաղաքական իտէալն է բացարձակ հանրապետութիւն, իսկ սահմանադրական միապետութիւնը կընդունի իբրեւ անցողական և ժամանակաւոր երևոյթ:

ԻՆՉ ԿԸ ՊԱՐՏԱՅԻՆ ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի դեռ ձեռք չէ բերուած ժողովուրդի գերիշխանութիւնը, ազգ. գերիշխան խորհրդարան, քանի դեռ չկայ ազատ արտայայտուելու և գործելու հնարաւորութիւն, ռամկավարութիւնը կընդունի յեղափոխական գործունէութիւնը, բռնի ոյժի կիրառումը պետական կազմը փոխելու համար, բայց երբ հաստատուած է ընդհանուր և ազատ քուէարկութիւն, երբ երկրին վերին հեղինակութիւնը կը կազմէ ազգ. խորհրդարանը և անոր

առջև պատասխանատու նախարարութիւնը, առկա վարութիւնը, հետեւողական իր սկզբունքներուն, կը մերժէ որ և է յեղափոխական կամ բռնի գործողութիւն, որ պիտի նշանակէր փոքրամասնութեան տիրապետութիւնը մեծամասնութեան վրայ և բռնակալութեան հին սկզբունքի յարութիւն առնելը նոր ձեռն տակ: Ռամկավարութիւնը կը պահանջէ որ պետութեան և հասարակութեան բոլոր գործերը, նախարարական իշխանութեանն սկըսած մինչև քաղաքապետութիւնները, քաղաքներու, գիւղերու և թաղերու համայնական գործերը, ինչ ալ որ ըլլան, կառավարւին միայն ժողովուրդի ուղած ձեռով և անոր ընտրած անձերով, իսկ ժողովուրդի քուէն շահելու համար՝ թոյլատրելի է միայն ազատ պրօպագանտը: Այդպէս նաև հանրային բոլոր հաստատութիւններու վերաբերմամբ այն ժողովուրդներուն, որ չունին սեպհական քաղաքական անկախութիւն, օրինակ՝ հայերուն: Բռնութիւնը, սպառնալիքը և ամէն կարգի արգելիչ միջոցներ, որոնց կողմէ ալ ըլլան և ինչ լաւ նպատակներ ալ վերադրեն իրենց, բացարձակ ոճիւր են առկավարութեան դէմ և ժողովուրդը կը տանին դէպի ստրկացում և հին բռնապետութիւնը, որմէ ազատուելու համար հարկ կ'լլայ վերանորոգել անցեալի մէջ թափուած դարերու հերոսական ճիգերը և արեան հեղեղները:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԱՏ ԳՐՕՊԱԿԱՆՏԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Որպէսզի զի որ և է ժողովուրդի ինքնիշխանութիւնը արդիւնաւոր ըլլայ, պէտք է որ նա մտաւորապէս և բարոյապէս ի վիճակի ըլլայ իր խօսքն ըսելու իր կեանքի հետ կապ ունեցող բոլոր խնդիրներու մասին: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է որ ժողովուրդի մէջ տարածուի պարտադրիչ կըթուլթիւն, որպէսզի ոչ ոք անգիտակցաբար չի տայ իր քուէն: Անհրաժեշտ է անընդհատ մարդիկ ժողովուրդի միտքը, գաղափարներն ու կամքը, որպէսզի նա կարողանայ օգտագործել իր ինքնիշխանութիւնը և ամուր պահել ուղարգացնել իր վայելած բարիքները: Անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի միջոցներ, որ ժողովուրդի բոլոր անհատները, և ոչ թէ միայն անոր մէկ մասը, կարողանան վայելել բնութեան բարիքները, իրենց աշխատանքի արդիւնքը: Իսկ այդ բոլորը կը պահանջեն ժամանակ, յարատեւ աշխատանք, ընդարձակ և բարդ

ուսումնասիրութիւններ, նիւթական և բարոյական ահագին գոհաբերութիւններ, մի մշտական վերելք դէպի կեանքի լաւագոյն ձևերը, որուն և նւիրուած են իսկական առկավարական կուսակցութիւնները բոլոր երկիրներու մէջ:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲՆԱՇՏՐՁԱԿԱՆ (ԷՎՕԼՅՈՒՄՈՒՆԻՍՏ) ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է

Ռամկավարութիւնը, չընդունելով ազատ կարգերու մէջ բռն, նի յեղափոխական գործողութիւններ, կը թողնէ որ ժողովուրդի հետզհետէ զարգացող գիտակցութիւնը իր ազատ կամքով ստեղծէ իրեն համար կեանքի աւելի լաւ ձևեր. համոզուած լինելով որ մարդկային ընկերութիւնը, ինչպէս բուսական և կենդանական աշխարհը, կը յառաջդիմէ զանազաբնաշրջումով. որսում չկայ պատմութեան մէջ, և ամէն յեղափոխութիւն կատու չկայ պատմութեան մէջ, և ամէն յեղափոխութիւն կը յաջողի ձեռք բերել այս կամ այն կարգադրութիւն, հակառակ մեծամասնութեան կամքին, առաջ կը բերէ անբաղձալի ցնցումներ և անկարգութիւն ժողովուրդի մէջ, կը խանգարէ անոր յառաջդիմութեան բնականոն ընթացքը, առանց հասնելու իր փափաքած արդիւնքին, որովհետեւ անխուսափելի հակադրացութիւնը (ռէաքսիօն) կուգայ ոչնչացնել մէկ վարկեանի համար ձեռք բերուած աչք յաջողութիւնը և վերստեղծել իրերու նախկին դրութիւնը:

Մարդկութիւնը կը յառաջդիմէ ոչ ատրճանակով և ոչ ոսւմբով: Գիտութիւն, գրականութիւն, ընտանիք, դպրոց, կրօն, ազատ քուէարկութիւն, անտեսական գործունէութիւն, վերջապէս խաղաղ կուլտուրական յարատեւ աշխատանք, այդ ճանապարհով է որ ժողովուրդները ձեռք կը բերեն յառաջդիմութիւն և բաղդաւորութիւն և ոչ թէ յանկարծական և բռնի միջոցներով, որոնց սիրահար են այնպիսի տարրեր և կուսակցութիւններ, որ բնգունակութիւն չունին նուիրուելու ծանր և համբերատար աշխատանքի, այլ կենթադրին երկնքի թագաւորութիւնը բերել երկրի վրայ մէկ հարուածով, ժողովրդական զանգուածներու կամ անոնց մէկ մասի րոպէական բռնկումներով:

դանց անհի ազգը, ինչպէս անկարելի է զբաղուիլ միայն մէկ մասի ապահովութեամբը և նկատի չունենալ ամբողջը: Սոսկ դասակարգային շահերը նկատի ունեցող կուսակցութիւնները այն օգուտը միայն ունին, որ ուշադրութիւն դարձնել կուտան այդ դասակարգերու աննպաստ վիճակի վրայ և կստեղծեն անոր ի նըստակարգերու աննպաստ վիճակի վրայ և կստեղծեն անոր ի նըստակարգերու աննպաստ վիճակի վրայ: Բայց այդ կերպ կուսակցութիւններ օգտակար կարող են ըլլալ միայն այն պարագային, երբ գոյութիւն կունենայ ուժեղ ռամկավարական մի կուսակցութիւն, որ կը միացնէ ժողովուրդի բոլոր խաւերու ձգտումները մի ընդհանուր ուղղութեան մէջ և կը վարէ ազգի նաւը: Աւանց այդ կերպ միացնող կեդրոնի, սոսկ դասակարգային կուսակցութիւնները կը հանդիսանան քայքայիչ և ոչ թէ շինող, զբաղան ազգակներ ազգերու կեանքին մէջ:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ե

Վերը ըսուածներէն յայտնի է ինքնին որ ռամկավարութիւնը ազգային է, այսինքն կը պաշտպանէ ազգի շահը իբրեւ մի հաւաքական միութեան շահ: Նա ազգային զգացումը կը համարի մի գրական և ստեղծագործող ազգակ մարդկային պատմութեան մէջ և զայն ջնջելու ձգտումը ապարդիւն և վնասակար: Բնութեան մէջ աւելորդ ոչինչ չկայ. հայրենիքի, ազգի սէրը, նոյնպէս, իրերի ներկայ գոյութեան անխուսափելի մէկ արտայայտութիւնն է որ իր սեպական դերն ունի կատարելու ընկերային յառաջդիմութեան մէջ:

Ազգայնականութիւնը չի նշանակեր ատելութիւն միւս ազգերու հանդէպ, ինչպէս ընտանիքութիւնը չհնթադրեր ատելութիւն գէպի ուրիշ ընտանիքները: Ազգերը մեծ ընտանիքներ են, և անոնց զաւակները իրենց առաջին պարտականութիւնը համարելու են աշխատելու նախ իրենց ընտանիքին համար և ապա միւսներու, որոնք ունին արդէն իրենց համար աշխատողներ: Աշխատելով իրենց ազգի համար՝ մարդիկ աշխատած կը լինին մարդկութեան համար: Չկայ մարդկութեան որ ե է մաս որ չներկայանայ այս կամ այն ազգի ձևի տակ, և անհատը, որ չներկայանայ օգտակար լինելու համար պէտք է օգտակար լինի անհրաժեշտօրէն որ և է ազգի, իսկ անհատի համար գործու-

նէութեան ամենայնաբար գետնը իր ազգութիւնն է, որու լեզուն, բարբերը, հոգեբանութիւնը ծանօթ են իրեն, որու վրա՞ ազգելու համար նա ունի բազմաթիւ միջոցներ և յարմարութիւններ:

Յարձակողական ազգայնականութիւնը, շովինիզմը, ազգային ողջմտութիւնէ շեղումն է, հիւանդոտ ալյասերումն է: Ռամկավարութեան նշանաբանն է՝ յարգանք բոլոր ազգերու ազգային իրաւունքներուն և ազատ տղերքու եղբայրական դաշնակցութիւն:

ՌԱՄԿԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ Ե ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամադուրը և մեքենական խոշոր արդիւնաբերութիւնը՝ մանաւանդ վերջին դարու ընթացքին, առաջ բերին քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ հարստութեան հսկայական աճումն, բայց այդ հարստութեան անհամաչափ բաշխումը դրամատէրերու և գործաւորներու մէջ՝ առաջիններուն տուաւ կեանքի ամէն տեսակ բարիքներու անլուր ճոխութիւն, իսկ վերջիններուն, ապրուստի ամէն միջոցէ զրկուած ընչազուրկ (պրօլետար) գործաւորներուն, մի խեղճ և չարքաշ կեանք. և որովհետեւ մեքենայի հանդէս գալով՝ ժողովուրդի խիստ բազմաթիւ տարբերը զրկուած էին իրենց փոքրիկ արհեստանոցներէն և ապրուստի միջոցներէն և գործաւոր դարձած դրամատիրութեան, ստեղծուեցաւ մի գործաւորական հարց որ քաղաքակրթութեան մարդկութեան այժմեայ ընկերային ամենակենսական հարցն է: Ինչպէս վերացնել գործաւոր դասի թշուառութիւնը: Այդ հարցի օրինաւորութիւնը կընդունի ռամկավարութիւնը և ամեն ջանք կը թափէ անոր բաւարար լուծում ապրու իբրեւ առաջին և ամենատուր ժեղ զէնք, ռամկավարութիւնը կատարեալ ազատութիւն ընկերաւորին խօսելու, գրելու, միութիւն կազմելու, գործադուլ ընկելու: Հոգեպէս զարգանալով և միութիւններ կազմելով՝ բանուորները կը դառնան ոչ թէ այլևս դրամատէրերու ամեն քմահաճոյքին, ամեն անարդար կարգադրութեան հիւսսաբուկներ, այլ մի մեծ ոյժ որ՝ իր կարգին՝ գործադուլի սղառնալիքով, կստի մի մեծ ոյժ որ՝ իր կարգին՝ անհրաժեշտները և կը կարգէ պէ դրամատէրին չափաւորել իր ախորժակները և կը կարգէ անկէ հետզհետէ նոր դիմումներ: Բանուորական միութիւնները այդ կերպով կը դառնան բանուորներու ձեռքին մի ուժեղ զէնք:

կիրենքու բովանդակ քաղաքակրթութիւնը, որ մեզ համար եւրազ կը թուի, երկաթուղիներ, գործարաններ, մեքենաներ, համալսարաններ, հանրային դիտական և գրական հաստատութիւններ և այլն, բոլորը ստեղծուած են գրամատիրութեան ուժով և մեքենական արդիւնաբերութեան հաստատութեամբ: Ուր որ գրամագլխի ոյժը կը մտնէ, հոն կը մտնեն նաև գիտութեան և բազմադարեան քաղաքակրթութեան բոլոր բարիքները, այդ գործոնը, իր սեպական շահին համար միայն ստեղծագործելով կը գործէ անգիտակցաբար բովանդակ հառարակութեան համար և իր զարգացումովն իսկ կը հարկադրուի ծառայել պատմական յառաջդիմութեան: Անոր գէշ կողմերը յարառե չեն, անոնք իրենց ձեռքովը կը փորեն իրենց սեպական գերեզմանը:

Ռամկավարութիւնը, ուրեմն, ոչ թէ կը կռուի ընդդէմական կարգերու հաստատման և զարգացման դէմ, այլ ամբողջ ոյժովը կը ձգտի նպաստել ատոր, իբրև բացարձակապէս միակ միջոցի, որ կարող է ստեղծել հասարակական հարստութիւն, յառաջ դիմութիւն և բազմաւորութիւն:

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԻԻՐՔԱՆՅԱՆՍԱՆ

Նկատի ունենալով մասնաւորապէս Թիւրքահայաստանի մինչ այժմեան նախապետական-աւատական կարգերը և վերջին բնաջնջող ջարդերու և քանդումներու հետեանք եղող համատարած ամայութիւնն ու նիւթական ստեղծագործութիւններու բացարձակ ոչնչացումը, րամկավարութիւնը բոլորովին անտեղի, յետադիմական և կործանարար կը գտնէ որ և է դասակարգային կռիւ, ընկերվարական պրօպականտ կամ հակառակութիւն դրամատիրութեան դէմ: Կործանարար կը գտնէ Թիւրքահայութեան զանազան խաւերու մէջ արուեստական կերպով բացուող պառակտումներն և ընդհակառակն՝ ամեն միջոցներով կը ձգտի իրականացնել հայ գործոն ոյժերու ընդհանուր միութիւնը մի ազգային, համաժողովրդական մեծ կուսակցութեան մէջ. համոզուած լինելով որ միայն այդ կերպով կարելի կըլլայ հայկեանքէն անհետացնել գաղափարազուրկ և ջլտող թափայտականութիւնը, որ անցեալին մէջ բաժան բաժան ըրաւ մեր ոյժերը դուրեղ և նենգամիտ թշնամիի հանդէպ և այժմ, հայ կեանքի ամենաուսահատական վայրկեանին, կապառնայ միևնոյն եղանակով

վը վատնել մեր երիտասարդութեան ոյժերը և թոյ տալ որ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով իր դարաւոր հայրենի հողը լքող հայը, չունենալով անհրաժեշտ միութիւնն ու կորովը, ընկճուի զինք շրջապատող աննպաստ պայմաններու յամառ ճնշումէն և անհետանայ ընդմիջտ աշխարհի երեսէն, ուր ուժեղներու և կեանքին յարմարողներու համար միայն տեղ կայ:

Հ. Ս. Ռ. Կուսակցութիւնը համոզուած է թէ անկարելի է մէկ կողմէ քարոզել «դասակարգային անհաշտ պայքար» և միւս կողմէ համախմբել հայ ժողովուրդի բոլոր տարրերը միևնապատելի շուրջ, ինչպէս կը յայտարարեն ոմանք, և չի կրնար ընդունիլ այն առարկութիւնը՝ թէ առաջինը ռուսահայութեան համար է, իսկ երկրորդը թիւրքահայութեան. համոզուած լինելով որ միևնոյն կուսակցութիւնը չի կրնար ունենալ երկու իրարու հակառակ ուղղութիւն, և որ այդ կուսակցութեան ռուսահայ բաժնի կողմէ մղուած անհաշտ դասակարգային պայքարը անկարելի է որ անհաշտ արամադրութիւն և թունաւոր պառակտումներ չստեղծէ թիւրքահայութեան մէջ միևնոյն կուսակցութեան թիւրքահայ բաժնի միջոցով և զրօյի չը վերածէ այն ազգային միացեալ գործունէութիւնը որ թիւրքահայութեան համար մահու և կենաց խնդիր է:

Հ. Ս. Ռամկավարութիւնը կոչ կուզէ բոլոր Թիւրքահայութեան, անխտիր—սուսուցիչ, քահանայ, քաղաքացի, դիւղացի, գործաւոր, հարուստ, աղքատ, բոլորուիլ Թիւրքահայութեան ֆիզիքական և հոգեկան պահպանման, Թիւրքահայ ազատագրութեան, աւերուած հայրենիքի վերաբնակելիութեան և վերաշինութեան գործի շուրջ, Հ. Սահմ. Ռամկ. Կուսակցութեան զբաղակցին տակ, որ համաժողովրդական է, որ միութեան և գործի նշանաբան է և ոչ թէ կեղծ—դասակարգային սպանիչ տառապանքներու և քայքայման.

Կուսակցական սնափառութիւնը չէ որ մեզ այս յայտաբարութիւնն ընել կուտայ, այլ ազգային միութիւն, կեդրոնական—համաժողովրդական կուսակցութիւնը մը ունենալու հրամայողական կարիքը. և սրովհետեւ հայ ընկերվարական կուսակցութիւնները չեն համաձայնիր—գէթ մինչև այսօր—թող իրենց հեռուոր նշանաբանները և մօտաւոր նպատակին համար կազմել մի համազգային կուս միութիւն, մինք ուրիշ ճամբայ չենք առններ, բայց եթէ հրապարակ դալ առանձին, մեր

սեպհական կուսակցութեան անունով և յորդորել թիւրքահայ ցիրուցան հատուածներուն միանալ այդ կազմակերպութեան շուրջը, ոյժ առնալ անոր, ամբողջնել անոր շարքերը և ձեռքնել այդ կերպով այն ուժեղ կեդրոնական կուսակցութիւնը, որու չգոյութիւնը, վերջին բաւորդ դարու մեր ազատագրական ձգտումներու շրջանին, հայ ժողովուրդը մատնեց անպատասխանատու, ծայրույնից տարրերու կործանիչ գործունէութեան: Այժմ հայ ժողովուրդի ինքնապահպանման բնաղդը պէտք է խօսի: Հայ. Ս. Ռամկավար կուսակցութիւնը ունեցեր է ցարդ ոչ մեծաթիւ հետեւողներ. նիւթական և բարոյական միջոցներու պակաս կղզայն ա, բայց այդ պարագան չը պէտք է յուսահատութեան մասնէ մեզ. մենք պէտք է խորհինք ոչ թէ այն մասին թէ ինչ ենք, այլ թէ ինչ պէտք է ըլլանք: Մենք և թիւրքահայ ժողովուրդի հսկայ մեծամասնութիւնը, որ կողմնակից ենք համազգային միութեան, որ դէմ ենք դասակարգային անժամանակ և անիմաստ պառակտումներու, իրաւունք չունինք անդործ նստելու մեր ուժերու և յարմարութիւններու անբաւականութիւնը նկատի ունենալով: Որ և է ժողովուրդ իր ոյժերը իր մէջէն քաղելու է. ինչ նիւթական-բարոյական դիրքի վրայ ալ որ գտնուի: Թիւրքահայութեան այն մասն ալ, որ անձկութեամբ գործունէութեան նոր ուղիներ փնտռելու ետէ է, առանց վարտնելու համախմբելու է իր ոյժերը կազմակերպութեան մը մէջ: Այդ համախմբումն է որ պիտի ստեղծէ հաջկատու եղած հեղինակութիւնը և հնարաւորութիւն տայ գործնական մանրամասնութիւններով զարգացնելու այն ուղղութիւնը, որու գլխաւոր ձևերը պարզեցինք ներկայ շրջաբերականովը:

Քիչ շատ ուշադիր դիտողութիւն մեր կեանքի վերջին տարիներու իրադարձութիւններու վրայ՝ պիտի համոզէ իւրաքանչիւր հայը որ կազմակերպութիւնը միակ ամուր ձևն է հասարակական գործունէութեան: Անկազմակերպ մասսայի բոլոր գեղոհութիւնները, ալիկոծումները, բողոքները, քամիի պէս կանցնին և կեանքը կը մնայ հոն ուր որ էր: Թիւրքահայութիւնը պէտք է զգայ այժմ այդ ձևի գործունէութեան անօգուտութիւնը, պէտք է համոզուի որ առանց կազմակերպութեան նա ոչինչ կարժէ, թէև հարիւր հազարներ ունենայ: Պէտք է գիտնայ թէ միայն կազմակերպուած գործունէութիւնն է որ հետք կը թողնէ կեանքի մեջ և կը յարաւանէ տարիներու ընթացքին մէջ, դառնալով կո-

վուրդներու յառաջդիմութեան մեծագոյն աղբակներէն մէկը:

Թիւրքահայ ժողովուրդը, եթէ կուզէ վերջապէս պահպանել մի կազմակերպութեան, եթէ կորուզէ հեռի մի նշանաբանի, ուրիշ նշանաբան չի կրնար ունենալ, բացի Հայ Սահմ. Ռամկավար կուսակցութեան նշանաբանէն: Անոր համաժողովրդական սկզբունքն է միայն որ կը համապատասխանէ հայ ժողովուրդի բնաղդաբար զգացած, բայց ցարդ գոհացում չգտած հայ ազգային միութեան պահանջին:

Թիֆլիս, 1917 թգոստոս, Հայ Սահմ. Ռամկավար կուսակցութեան հաստատութի կենտր. Խորհուրդ:

Յայտարարութիւն

Կազմակերպական կամ այլ խնդիրներու համար դիմել Հայ Սահմ. Ռամկ. կուսակցութեան Հայաստանի կենտր. Խորհրդին «Վան-Տոսպ»-ի հասցէով:

աւ,
մա,
բա

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՎԱՆ-ՏՈՍՊ“

ՀԱՍԱՐԱԿԱՆ, ԲԱՂԱԶԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ

ԵՐԴՐԴ ՏԱՐԻ (1918 յունուար 1—գեղամբեր 31)

Բաժանորդագրության պայմանները

Ռուսաստանի համար տարեկան 20 ռուբ. 6 ամիս 12 ռ.

Արտասահմանի » » 30 » » » 16 »

Հասցե՝ Тифлисъ, Головинск. пр. № 41. Редакция армянскаго журнала «ВАН-ТОСПЪ». կամ Rédaction du journal arménien «VAN-TOSP» Golovinski pr. № 41. Tiflis.

Վ. ՆՈ 1918
ԲԵՐ 1 ՓԵՐՎԱԿ

„ԱԶԳ“

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ (ՓԱ. ՏԱՐԻ)

Պաշտոնաթերթ Հայ Ս. Ռամբալ-ը Խոստակցության Ամերիկյան շրջանակին

Բաժանորդագրություն՝ արտասահմանի համար տարեկան 20 ռուբ.
Հասցեն՝ «AZK» publishing company, 789 Washington street
Boston Mass. U. S. A.

„ԱՐԵՎ“

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ԹՐԿԱՆ (Գ. ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակուի շաբաթը երեք անգամ

Բաժանագինը՝ արտասահմանի համար տարեկան 30 ֆրանկ
Հասցեն՝ Journal «AREV» B. P. № 600, Alexandrie (Egypt)

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0199570

